

ט"ז אלול, תשפ"ב
12 ספטמבר, 2022
מס': 9/2022

הנדון: מלווה אישי לתלמיד עם צרכים רפואיים ייחודיים בחינוך הרגיל (סיעת רפואית) סימוכין: חוזר המנהל הכללי מס' 11/2013 בנושא: "מלווה אישי לתלמיד עם צרכים רפואיים ייחודיים בחינוך הרגיל"

חוזר זה מחליף ומבטל את החוזר שבסימוכין והינו בהמשך לחוזר המנהל הכללי מס' 48/2009 בנושא: "מתן אישור למלווה אישי לביצוע פעולות טיפוליות – תיקון". החוזר מוסיף ומשלים ואינו מחליף את החוזרים המחייבים של משרד החינוך בנושא התמודדות מוסדות החינוך עם תלמידים הסובלים ממחלות כרוניות שונות. הנחיות להערכות והתאמת מסגרות יום, מסגרות חינוך וצהרונים ליצירת סביבה מוגנת לילדים עם אלרגיה למוצרי מזון ברמה מסכנת חיים יפורסמו על ידי שירותי בריאות הציבור.

1. רקע

במערכת החינוך לומדים תלמידים עם צרכים רפואיים ייחודיים הנדרשים לביצוע טיפולים פולשניים ופעולות מנע לצורך שמירה על מצב בריאות תקין ומניעת מצבים מסכני חיים מידיים. על מנת לתת מענה לצורכי אוכלוסיות אלו ניתן להכשיר במוסדות רפואיים, אנשים שאינם בעלי מקצוע בריאות (כמוגדר [בחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, תשס"ח-2008](#)), כמלווים אישיים.

לצד צרכיהם הייחודיים, חשוב להדגיש כי ניתן לצפות מתלמידים אלו שעם גדילתם והתפתחותם הם ילמדו לתפקד באופן עצמאי, ככל שניתן, בטיפול הנדרש להם בהתאם לאבחנה הרפואית, ולהתנהל באופן אחראי במניעת מצבי סיכון ובטיפול, כך שתלותם במלווה האישי מצטמצמת. בקשות לסיוע יש להגיש באמצעות האגף לחינוך ברשות המקומית לפי מיקום מגורי התלמיד דרך פורטל רשויות ובעלויות חינוך

<https://pob.education.gov.il/Talmidim/Pages/physician-assistant.aspx>

2. מטרת

- 2.1 הגדרת הפעולות הטיפוליות הנובעות מהמצבים הרפואיים המזכים במלווה אישי.
- 2.2 הגדרת תפקיד המלווה האישי.

3. תחולה:

תוקפו של חוזר זה החל מיום 1.9.2022

4. הגדרה

"מלווה אישי" – אדם שקיבל הדרכה אישית מתאימה על פי דרישות חוזר זה, המלווה את התלמיד לביצוע פעולות טיפוליות מוגדרות ו/או השגחה למניעת מצבי סיכון לתלמיד עם צרכים רפואיים ייחודיים העונה לתנאי חוזר זה, בעת שהותו במוסד חינוכי.

5. חלות

- באחריות הרשומים מטה להכיר נוהל זה ואת התנאים המאפשרים בקשת מלווה אישי:
- 5.1. רופאי ילדים, רופאי משפחה ורופאים מומחים במקצועות העל ברפואת הילדים;
  - 5.2. אחיות העובדות במסגרות רפואיות אמבולטוריות או אשפוזיות לטיפול בילדים;
  - 5.3. עובדים סוציאליים במסגרות רפואיות אמבולטוריות או אשפוזיות לטיפול בילדים.

6. השיטה

- 6.1. התנאים הרפואיים לזכאות למלווה אישי
תלמידים עם צרכים בריאותיים ייחודיים זכאים כמו כל תלמיד אחר לסל שירותי בריאות לתלמיד. תלמידים עם מחלות כרוניות נדרשים לעיתים לשירותי תמיכה ושילוב נוספים בהיבט ההתפתחותי/חינוכי, שיקומי, רגשי וחברתי. מענה זה הינו באחריות הגורמים המקצועיים במוסד החינוכי.
- 6.2. הפעולות הטיפוליות הנובעות מהמצבים הרפואיים הייחודיים העשויות לזכות במלווה אישי לתלמיד במערכת החינוך הרגילה:
  - 6.2.1. תלמידים הזקוקים לפעולות פולשניות אקטיביות באופן שגרתי בשעות הלימודים הרשמיות ואשר אין הם יכולים לבצען עצמאית:
    - 6.2.1.1. צינור שלפוחית שתן;
    - 6.2.1.2. הזנה ישירות לקיבה/האכלה דרך זונדה או גסטרוסטום;
    - 6.2.1.3. ביצוע דקירה לשם בדיקת רמת הסוכר בדם, והזרקת אינסולין;
    - 6.2.1.4. שאיבת הפרשות דרך טרכאוסטומיה;
    - 6.2.1.5. חיבור וניתוק ממכונת הנשמה לצורך שאיבת הפרשות;
    - 6.2.1.6. החזרת קנולה למקומה;
    - 6.2.1.7. מתן חמצן;
    - 6.2.1.8. טיפול בסטומה;

6.2.1.9. מניעת מצב מסכן חיים מנפילה במקרים של:

6.2.1.9.1. אפילפסיה כללית לא מאוזנת (יותר מ-2 התקפים בחודש), עם התקפים

קשים שמביאים לנפילה;

6.2.1.9.2. הפרעת קרישה חמורה מסכנת חיים עם נטייה לדמם לא מבוקר (כגון:

המופיליה, ושימוש בתרופות הגורמים לדמם).

6.2.1.9.3. אחרי השתלת קוצב לב, השתלת implantable cardiac (ICD)

defibrillator

6.2.1.9.4. השנתיים הראשונות לאחר השתלת איבר.

6.2.2. עצמאות בטיפול ומניעת מצבים מסכני חיים:

עם העלייה בגיל מצופה מתלמיד לשפר את עצמאותו בטיפול ובמניעת מצבים מסכני חיים עבורו. נוכחות או תלות באדם מבוגר המלווה את התלמיד במוסד החינוכי ללא צורך, עלולים להשפיע לרעה על התפתחותו הרגשית - חברתית של התלמיד. ולכן, מובנה בתהליך אישור הסיוע ירידה הדרגתית בשעות הליווי והגבלת גיל לקבלת ליווי אישי. (ראו נספח 3')

הערה: מצבים גופניים שאינם מזכים בסיוע:

למען הסר ספק מובהר כי קושי או מוגבלות בביצוע פעולות שגרה יומיומיות (ADL) דוגמת עזרה בניידות, שמירה על דיאטה ייחודית, שמירה ממחלות מדבקות, נתינת תרופות פומיות והחלפת טיטולים וכדומה - אינם מזכים בסיוע של מלווה אישי לפי חוזר זה.

6.3. אמות מידה מנהליות לזכאות:

6.3.1. תלמידים בחינוך הרגיל;

6.3.2. תלמידי שילוב הלומדים במוסד חינוכי של החינוך הרגיל.

תלמידים בחינוך המיוחד - אינם זכאים לסיוע לפי חוזר זה.

6.4. תפקידי המלווה האישי/הסיוע:

6.4.1. המלווה האישי יבצע פעולות טיפוליות מוגדרות ו/או השגחה למניעת מצבי סכנת חיים מידית לתלמיד, בעת שהותו במוסד החינוכי, בשעות פעילותו וכפי שאושרו בוועדה הבין-משרדית.

6.4.2. הפעולות המאושרות לביצוע הינן אישיות וייעודיות לתלמיד המטופל ולמלווה המסוים, בכפוף לקבלת הדרכה כמתחייב על פי חוזר מנכ"ל מס': 48/09 בנושא "מתן אישור למלווה אישי לביצוע פעולות טיפוליות- תיקון".

6.4.3. המלווה האישי יפעל לעידוד התלמיד לעצמאות טיפולית, בהסכמת הוריו, בהתאם להנחיות הגורם הרפואי המטפל, בהתאם לגילו ומהות מצבו הרפואי.

6.5. איסור ביצוע פעולות טיפוליות בין כותלי בית החולים:

6.5.1. המלווה האישי לא יבצע אף אחת מן הפעולות שהותר לו לבצען בבית הספר, בשעה שהמטופל נמצא בבית החולים או במוסד רפואי אחר, לצרכי טיפול. במוסד רפואי יבוצעו כל הפעולות הטיפוליות על ידי צוות המוסד הרפואי.

6.6. הדרכת המלווה האישי:

6.6.1. הדרכת המלווה האישי תבצע על פי העקרונות המפורטים בחוזר מנכ"ל משרד הבריאות (48/2009) "מתן אישור למלווה אישי לביצוע פעולות טיפוליות - תיקון"

ובפרט הסעיפים: "תנאי קדם להדרכת המלווה", "הליך ההדרכה", "אישור על הדרכת מלווה אישי".

6.6.2. ההדרכה תינתן על ידי אחות מוסמכת או רופא במוסד רפואי מורשה ומוכר על ידי משרד הבריאות, בו מקבל המטופל טיפול רפואי, בתיאום עם מנהלת הסיעוד באותו המוסד.

6.6.3. אישור ביצוע ההדרכה (ראה נספח 1) ייחתם על ידי האחות המדריכה ועל ידי המלווה האישי המודרך וזאת לאחר בדיקת יכולת המודרך לבצע פעולות אלו. האישור ייחתם ב-4 עותקים: למלווה; להורה; לרשות המקומית/מחלקת החינוך; לתיוק בתיק המטופל במוסד הרפואי.

6.6.4. האישור בר תוקף לשנת לימודים אחת בלבד.

6.6.5. האישור בר תוקף לטיפול בתלמיד המסוים בלבד, למעט אם אושר על ידי הוועדה שהמלווה יטפל ביותר מתלמיד אחד, והמלווה הוכשר בהתאם לטפל בכל אחד מן התלמידים באופן פרטני.

6.7. העסקת המלווה:

רשאי לעבוד כמלווה מי שמלאו לו 18 שנה, דובר השפה העברית, לאחר שהורי התלמיד חתמו על הסכמתם להעסקתו.

העסקת המלווה נעשית על ידי הרשות המקומית כמקובל בהעסקת עובדים, בכפוף לקיום:

6.7.1. אישור היקף העסקה תקף מטעם מחלקת הפיקוח על הבריאות של משרד החינוך;

6.7.2. אישור הדרכה בר תוקף של המלווה (נספח 1);

6.7.3. הסכמת הורה להעסקת המלווה האישי (נספח 2).

6.8. הליך הפנייה ופעילות הוועדה:

6.8.1. הליך הבקשה לסיוע תבצע אך ורק באמצעות אגף החינוך ברשות המקומית בה נמצא המוסד החינוכי בו לומד התלמיד כמתואר ומפורט בנוהל משרד החינוך ל"הגשת בקשה לסייעות רפואיות לתלמידים בחינוך הרגיל" (המתעדכן מעת לעת).

6.8.2. לפנייה יצורפו:

6.8.2.1. סיכום רפואי עדכני מ-6 חודשים לפני הגשת הבקשה, מרופא מטפל ומומחה בתחום הבעיה הרפואית, המפרט את הטיפול הנדרש במהלך שעות הלימוד במוסד החינוכי, ואת העצמאות התפקודית של התלמיד בהתייחס למהות המחלה;

6.8.2.2. על פי המצב יידרש דו"ח פסיכו סוציאלי מטעם עו"ס, או דו"ח של יועצת חינוכית או פסיכולוגית המתייחס לאופי בו התלמיד ומשפחתו מתמודדים עם המצב הרפואי המורכב/מסוכן החיים, לצרכים ולציפיות שלהם (והכפוף לחתימת ההורים על טופס ויתור על סודיות רפואית לעניין זה).

6.8.3. מעקב ביצוע מתן השירות יהיה באחריות משרד החינוך.

בכבוד רב,

פרופ' נחמן אש

העתק: מר ניצן הורביץ, שר הבריאות
914817722

נספח 1

אישור הדרכת מלווה אישי לתלמיד עם צרכים רפואיים ייחודיים בחינוך הרגיל

הצהרת האחות/ או הרופא/ה המדריך/ה:

הריני לאשר כי מר/גבי _____
ת.ז./מסי דרכון _____
עבר/ה בתאריך _____ בהצלחה הדרכה לביצוע פעולות טיפוליות
בתלמיד/ה _____ ת.ז. _____
ואך ורק למטופל זה.

הפעולות עליהן הודרכ/ה ונבחנ/ה הן:

שם האחות/ הרופא/ה המדריך/ה	תפקיד	חתימה
----------------------------	-------	-------

✓ אישור זה הוא אישי ואין להשתמש בו לטיפול במטופל אחר מלבד זה ששמו מצוין לעיל.

✓ אישור זה בר תוקף לשנת הלימודים תש"_____ המסתיימת בקיץ שנת _____ 20.

ההדרכה בוצעה בהתאם ל:

1. חוזר המנהל הכללי של משרד הבריאות 48/09: "מתן אישור למלווה אישי לביצוע פעולות טיפוליות- תיקון"

2. חוזר המנהל הכללי של משרד הבריאות 11/13: "מלווה אישי לתלמיד עם צרכים רפואיים ייחודיים בחינוך

הרגיל"

הצהרת המודרך/ת

הריני לאשר כי הודרכתי לבצע הפעולות המפורטות לעיל עבור התלמיד/ה

שם המלווה האישי	חתימה	תאריך
-----------------	-------	-------

מקור: המלווה האישי

העתיקים: רשות מקומית/מחלקת החינוך

הורי התלמיד

מרפאה מקצועית מטפלת

הסכמת הורה/אפוטרופוס להעסקת מלווה אישי לתלמיד

עם צרכים רפואיים ייחודיים

אני הח"מ, מר/גב' _____ ת.ז. _____

ההורה/האפוטרופוס של התלמיד _____ ת.ז. _____

מאשר בחתימתי כי אני מסכים

שמר/גב' _____ ת.ז./דרכון _____

ישמש/תשמש כמלווה אישי/אישית בשנת הלימודים _____ לבני/ביתי הנ"ל בעלת הצרכים הרפואיים הייחודיים בעת שהותו במוסד חינוכי בחינוך הרגיל, בכפוף לקבלת ההדרכה המתאימה במסגרת הרפואית המטפלת.

שם _____
חתימה _____
תאריך _____

נחתם בפני _____ תפקיד _____

העתיקים:
הרשות המקומית/מח' חינוך/תיק תלמיד
הורי התלמיד
מרפאה מקצועית
המלווה האישי

נספח 3

הערות	המלצה למשך העסקת מלווה	תפקיד המלווה	המצב הרפואי
<p>בכל גיל נדרשת הדרכת כל צוותי ההוראה למצב הרפואי של התלמיד, ההשלכות בנושאי תזונה, פעילות גופנית, והמצב החברתי כמו גם חינוך התלמיד בהתמודדות עם המחלה הכרונית, בהתאמה לגיל / הבנה.</p>	<p>1. ילדים שכבר אובחנו מגיל צעיר ועד היותם בכיתה ו': - בגיל גן וכיתות א'-ד' ליווי מלא. - מכיתה ג' (גיל 8 ש') התחלת ירידה בשעות עם צפי להפסקת הליווי לאחר כיתה ו'. 2. ילדים עם אבחנה חדשה במהלך כיתות ה' ולמעלה - ליווי מלא שנה ראשונה; - ליווי חלקי בשנה שנייה והפסקת הליווי בהמשך.</p>	<p>בדיקת רמת סוכר, הזרקת אינסולין, מעקב ערכי סוכר הנמדדים אלקטרונית</p>	<p>סוכרת 1 DM TYPE</p>
	<p>1. ילדי גן וכיתות א'-ב' ליווי מלא 2. בכיתות ג'-ד' ליווי חלקי וממוקד זמני ארוחות 3. הסיוע מופסק בכיתה ה'- בגיל זה ניתן לצפות מהתלמיד להתמודדות עצמאית עם תכיפות הארוחות</p>	<p>בדיקות רמת סוכר, הזרקת גלוקוגן</p>	<p>היפראינסוליניזם/היפוגליקמיה משנית למחלות מטבוליות</p>
<p>מחלות מטבוליות ומחלות כליה אשר אינן דורשות האכלה בגסטרוסטימיה, אלא השגחה על הרכב/כמות המזון/שתיה אינן מזכות בסיוע מטעם ועדה זו (ראה הערכה כללית בסוף הטבלה)</p>	<p>1. ילדי גן - ליווי מלא 2. כיתות א'-ד' ליווי חלקי לשעות הארוחות 3. תלמידי כיתות ה' ואילך- לדיון פרטני לפי המצב והמלצת הרופא המטפל</p>	<p>האכלה בגסטרוסטומיה</p>	<p>הפרעות אכילה א' (מחלות מעים, מחלות מטבוליות הדורשות האכלה ב- PEG/גסטרוסטומיה)</p>

המזב הרפואי	תפקיד המלווה	המלצה למשך העסקת מלווה	הערות
הפרעות אכילה ב' (מומים במערכת העיכול)	השגחה בשעות הארוחות מפני השתנקויות	1. ילדי גן - ליווי מלא 2. כיתות א'-ד' ליווי חלקי לשעות הארוחות	בגיל הרך ההשתנקויות עלולות לקרות גם לא רק בזמני אכילה
הזנה בצנתר מרכזי (TPN) במחלות מעים קשות במיוחד	השגחה לצורך מניעת חבלה באיזור פתח הצנתר והוצאתו.	1. ילדי גן - ליווי מלא 2. כיתות א'-ד' ליווי חלקי לשעות הארוחות.	האכלה במצבים שיש האכלה בשעות היום. בכיתות א-ב ליווי חלקי בשעות ההפסקות גם כאשר אין מאכלים בשעות היום.
דיסאוטונומיה משפחתית FD	האכלה בגסטרוסטומיה	ליווי מלא - לא מוגבל גיל בשל הצורך בהאכלה ושתיה תכופה, כמו גם מענה במצבי חירום (DYSAUTONOMIC CRISIS)	
מחלות ריאה/לב כרוניות	מתן חמצן, בצוע סאקשן	ליווי מלא בכל גיל	אסטמה אינה מזכה בסיוע מטעם ועדה זו. מחלות ריאה כרוניות אשר אינן דורשות טיפול קבוע בחמצן, ובהן צפויות ירידות סטורציה בזמן מחלות חריפות - אינן מזכות בסיוע- מצופה כי בזמנים אילו התלמיד לא יגיע לבית ספר ויטופל בביתו.
מומים במערכת העיכול התחתונה	טיפול בסטומה	ליווי מלא בגילאי גן, כיתות א' ליווי חלקי בכיתה ב'.	לרוב התלמידים האילו נדרש ליווי אישי פסיכולוגי/רגשי בהתמודדות עם מצבם
טיפול בנוגדי קרישה (כגון: מצבים אחרי ניתוחי לב) או שהילד סובל מ- ITP .	השגחה למניעת דימום מטראומה	1. ילדי גן עד כיתה א' - ליווי מלא; 2. כיתות ב' ליווי חלקי לשעות ההפסקות.	באחריות המסגרת החינוכית לדאוג לסביבה מוגנת, משטח משחקים רך. נדרש שיתוף פעולה של הורים ללבוש הולם ומגן ככל האפשר (מכנסיים ושרוולים ארוכים, וכ"ד)

לזכור כי לרוב תלמידים אילו מתלווים גם קשיי למידה ורגשיים - אשר דורשים מענה מקצועי מטעם ועדות השילוב על פי הערכה בשטח	ליווי מלא, לא תלוי גיל	השגחה מפני נפילות במצבים של אפילפסיה בלתי מאוזנת: התקפים כלליים תכופים יותר מ-2 התקפים בחודש, או אפילפסיה מיוקלונית, המביאים לנפילה	אפילפסיה
	הליווי ניתן במהלך שנתיים מאז ההשתלה: ליווי מלא בגילאי גן, כיתות א' ליווי חלקי בכיתה ב'.	השגחה למניעת חבלה באיזור האיבר המושתל	מושתלי איברים
	ליווי מלא בגילאי גן, כיתות א' ליווי חלקי בכיתה ב'.	השגחה למניעת חבלה באזור החזה/קוצב	קוצב לב מושתל

*הערה, לגבי תלמידים עם מחלות מטבוליות, מחלות כליה כרוניות, מחלות מערכת עיכול אחרות אשר דורשות הקפדה על תזונה ייחודית בהתאם למצב הרפואי, כגון: שמירה על כלכלה דלת חלבון, ללא גלוטן, דלת מלח/אשלגן, הקפדה/הגבלה בכמות שתית נוזלים. תלמידים אילו אינם נדרשים לטיפול פולשני (מלבד כמצוין בטבלה במחלות מטבוליות מסוימות המגבירות את הסיכון לירידות ברמת הסוכר בדם, או שנדרש בהן מתן כלכלה דרך גסטרוסטומיה. ההקפדה על הכלכלה הייחודית באחריות צוותי הוראה בהתאם להנחיות הרפואיות של כל תלמיד.

** מצבים אשר אינם מזכים בליווי אישי מטעם הועדה הבין משרדית: אסטמה, פעילויות של חיי היומיום (ADL), ליווי פיזי שיקומי, השגחה כללית .